

**UNIUNEA EUROPEANĂ.
INSTITUȚII ȘI REFORMĂ
INSTITUȚIONALĂ**

www.editurauniversitara.ro

Camelia POPA

Andreea-Simona POPA

**UNIUNEA EUROPEANĂ.
INSTITUȚII ȘI REFORMĂ
INSTITUȚIONALĂ**

www.editurauiversitara.ro

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2011

Tehnoredactare computerizată: Ameluța Vișan
Coperta: Angelica Mălăescu

Copyright © 2011
Editura Universitară
Director: Drd. Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

EDITURĂ RECUNOSCUTĂ DE CONSILIUL NAȚIONAL AL CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE DIN
ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR (C.N.C.S.I.S.)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
POPA, CAMELIA

Uniunea Europeană : instituții și reformă instituțională /
Camelia Popa, Andreea-Simona Popa. - București : Editura
Universitară, 2011
Bibliogr.
ISBN 978-606-591-291-5

I. Popa, Andreea-Simona

341.217(4) UE

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate autorului.

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 /319.67.27
comenzi@editurauniversitara.ro

ISBN 978-606-591-291-5

DOI: 10.5682/9786065912915

CUPRINS

INTRODUCERE	7
1. TRATATELE UNIUNII EUROPENE	9
1.1. Repere istorice	9
1.2. Tratatul Uniunii Europene	24
2. UNIUNEA EUROPEANĂ ÎNTRE RESTRUCTURARE ȘI EXTINDERE	43
2.1. Acțiuni post Maastricht	43
2.2. Legislația europeană	47
2.3. Procesul de integrare europeană	55
2.4. Dinamica procesului decizional și a sferelor de competență ale instituțiilor europene	60
2.5. Cadrul Instituțional comunitar	64
2.6. Cetățenia europeană	69
2.7. Cetățenii și justiția europeană	75
2.8. Corelația dintre Constituția Uniunii Europene și Carta Drepturilor Fundamentale	76
3. SISTEMUL INSTITUȚIONAL EUROPEAN	84
3.1. Parlamentul European	84
3.2. Consiliul Uniunii Europene	92
3.3. Comisia Europeană	95
3.4. Curtea de Justiție a Comunității Europene	99
3.5. Curtea Europeană de Conturi	101
3.6. Ombudsmanul European	102
3.7. Controlorul European pentru Protecția Datelor	103
3.8. Banca Central Europeană	103
3.9. Banca Europeană de Investiții	104
3.10. Comitetul Economic și Social	105
3.11. Comitetul Regiunilor	106
4. SISTEMUL INSTITUȚIONAL NAȚIONAL	108
4.1. Separația puterilor în România	108
4.2. Administrația publică locală	113
4.2.1. Consiliul Local	119

4.2.2. Consiliul Județean	124
4.3. Administrația publică centrală, de specialitate	127
4.3.1. Președintele României	127
4.3.2. Guvernul României	130
4.3.3. Parlamentul României	137
CONCLUZII	170
BIBLIOGRAFIE	171

www.editurauniversitara.ro

INTRODUCERE

Instituțiile comunitare au un caracter aparte, fiind mult diferite de cele la nivel național sau față de cele existente în politica internațională. Analiza modului în care acestea cooperează, a funcționalității lor pune în evidență multiple modificări și ajustări instituționale de-a lungul istoriei comunitare. Uniunea Europeană este un sistem cu nivele multiple. Se disting trei nivele instituționale specifice Uniunii Europene: nivelul supranațional (reprezentat de Consiliul European, Consiliul Uniunii Europene, Comisia Europeană, Parlamentul etc.), nivelul național (reprezentat de statele membre cu instituțiile specifice guvernământului: guvern, parlament, partide, asociații, opinie publică etc.) și nivelul sub-național (regiuni, landuri, comune, departamente etc. în cadrul statelor membre).

Exercitarea controlului parlamentar, mecanismul de luare a deciziilor la nivel comunitar sunt cu atât mai actuale în contextul în care, deși Parlamentul European a captat împuterniciri mai mari în controlul Comisiei Europene, Consiliul nu este subiectul unui asemenea control nici la nivel național, nici la nivel comunitar. Acesta ar putea deveni un domeniu în cadrul restructurării instituționale a Uniunii Europene, în care parlamentele naționale ar putea juca un rol mai mare. O implicare mai puternică a parlamentelor naționale în afacerile europene va aduce beneficii dezvoltării Uniunii dar și o mai bună armonizare în domeniile ce implică o cooperare interguvernamentală foarte puternică, cum este cel al politicii externe și cel al politicii de apărare și securitate comună. În acest context, este necesară o analiză a instituțiilor care funcționează la nivelul Uniunii Europene: Parlamentul European, Comisia Europeană, Consiliul Uniunii Europene, Consiliul European, Curtea Europeană de Justiție, Curtea de Conturi, Comitetul Regiunilor, etc.

Uniunea Europeană trece printr-un profund proces de reformă internă. Progresele în evoluția politicii externe și de securitate comune, implicarea și soluțiile alese de organizațiile internaționale și europene în rezolvarea situațiilor dificile de pe continent demonstrează că Europa își asumă un rol substanțial în arhitectura propriei securități, inclusiv în cea de apărare, și oferă modele de așezare, pe baze raționale, echitabile, a relațiilor dintre state și națiuni, prin armonizarea intereselor lor.

Subliniem faptul că dezvoltarea instituțională a Uniunii Europene este inevitabilă. În opinia noastră, acest proces va implica atât inițiative de ordin constituțional cât și reamenajări și dezvoltări în domeniul instituțional.

www.editurauniversitara.ro

1. TRATATELE UNIUNII EUROPENE

Ideea unei Europe unite nu este o temă de dezbatere specifică doar timpurilor moderne și post moderne. Ea s-a lansat și a evoluat odată cu evoluția gândirii politice de-a lungul secolelor. Cele două războaie mondiale au impulsionat mediile culturale și politice în a gândi asupra formulei prin care Europa poate căpăta forma și conținutul unei structuri solidare, în căutarea bunăstării fiecărui european, într-un climat de justiție, pace și securitate.

În prezent, dinamismul scenei politice europene pune în evidență opinii diverse în legătură cu viitorul continentului. Două sunt fenomenele care fac viața politică europeană atât de tumultuoasă: ratificarea Tratatului instituind o Constituție pentru Europa și procesul de extindere al Uniunii Europene.

Politica și dezvoltarea internă a Uniunii se adaptează celor trei pilieri ce funcționează pe structura celor trei piloni ai Uniunii, formulă lansată de Tratatul de la Maastricht: primul pilon reprezentat de Comunitatea Europeană - uniunea vamală, piața internă, politica agrară comună, uniunea economică și monetară, ale cărei puteri au fost extinse considerabil prin tratatele de la Amsterdam și de la Nisa; pilonul al doilea care include Politica Externă și de Securitate Comună (PESC) și fundamentează colaborarea interstatală în domeniul politicii externe, din afara tratatului CE; pilonul al treilea ce desemnează cooperarea în domeniul justiției și afacerilor interne, prin intermediul unor instituții comune - Consiliu, Comisie, Parlament European, Curtea Europeană de Justiție, cu obiective clar stabilite¹.

1.1. Repere istorice ale ideii de unitate europeană

Europa unită este un deziderat care își are originea în gândirea unor filozofi, scriitori, istorici, juriști, oameni politici, cu mult timp înaintea celor două conflagrații mondiale ale secolului XX. Desigur că, cele două războaie mondiale, care au costat enorm continentul european prin distrugerile, pagubele materiale și mai ales prin pierderile de vieți omenești, au marcat istoria noastră și au făcut și mai imperativ proiectul de unificare a popoarelor europene. Preocupările privind instituirea unui

---

¹ Fuerea, A., *Instituțiile Uniunii Europene*, Editura Universul Juridic, București, 2002

organism care să gestioneze politica acestora într-o manieră integratoare au fost justificate de-a lungul istoriei de nevoia asigurării și menținerii păcii pe continent și de soluționarea conflictelor între statele europene.

Întreaga istorie a Europei, începând cu Antichitatea, Evul Mediu, epoca modernă și post-modernă, este marcată de teorii care propun diverse forme de organizare politică, fie că era vorba doar de alianțe politice sau de constituirea unor federații sau chiar a unui stat federal european.

Marii gânditori ai antichității precum Socrate, Platon, Cicero, împărații romani, vedeau necesitatea unor reglementări care să se aplice tuturor formațiunilor statele care existau atunci la nivelul continentului. Platon vedea în organizarea de confederații singura soluție în rezolvarea divergențelor dintre cetățile grecești, iar „Pax romana” era girul sub care împărații romani vedeau unificarea Europei sub dominația romana.

Încercările Bisericii în Evul Mediu de a coagula energiile popoarelor europene sub sceptrul creștinătății se înscriu tot în același registru de formare a unei unități continentale.

În 1306, Dante Alighieri avansa ideea creării unei monarhii europene universale condusă de un împărat romano-german. În 1307, Pierre Dubois, jurist francez, propunea realizarea unei republici creștine europene, care să aibă șef pe papă, condiție a asigurării păcii la nivelul continentului.

Unii monarhi, mai deschiși spre valorile europene, chiar au susținut ideea creării unei organizări care să asigure încetarea războaielor și să gestioneze situațiile conflictuale apărute între principii europeni. Eșecul unor asemenea proiecte își avea originea în atitudinea circumspectă a unor dintre ei, care țineau foarte mult la prerogativele lor de a declanșa acțiuni militare pentru cucerirea de teritorii. A fi de acord cu un asemenea proiect presupun ea să piardă din puterea de decizie.

Proiectul de uniune al statelor europene al regelui George al VI-lea Podiebrad al Boemiei (1462) cu scop de apărare împotriva pericolului otoman, proiectul de organizare al statelor pe baze juridice al lui Albericus Gentilis (1598), ideea lui Hugo Grotius (1625) de înființare a asociației internaționale a principilor creștini, proiectul lui Maximilian Bethune, ministrul regelui Henric al IV-lea, care propunea o federație europeană, cu un parlament european, 6 consilii regionale, tratate speciale de comerț și trafic, o armată unică și chiar o constituție europeană și asigurarea libertății comerțului pe Marea Mediterană și Marea Neagră se înscriu și ele în eforturile de concepere a unui model unificator european.

Gânditori ai secolelor XVII-XVIII propuneau chiar organisme constituite legal cu atribuții de soluționare a conflictelor la nivelul întregului continent. Astfel, americanul William Penn propunea formarea unei Diete care compusă din reprezentanții europeni, idee novatoare pentru anul 1693, iar abatele Sant-Pierre, în anul 1713, propunea un proiect de constituție a Ligii celor 24 de țări creștine și chiar formarea unui Senat european care să aibă atribuții legislative și judiciare, propuneri prezentate regelui Frederic cel Mare. Filosoful german Immanuel Kant susținea și el crearea unei federații de state și instituirea unei constituții republicane pe baza unor legi pozitive internaționale.

Secolul al XIX-lea se remarcă și el prin idei de aliere a statelor europene în structuri cu caracter federalist. Prințul Adam Czartoriski propune ministrului William Pitt gruparea statelor în funcție de afinitățile culturale și interesele geografice și economice, cu instituirea unor norme de drept internațional care să reglementeze relațiile dintre ele. Joseph de Maistre lansează în anul 1821 ideea unei Societăți a Națiunilor, iar italianul Mazzini vede în prăbușirea monarhiilor europene șansa creării unei federații europene.. În 1878, juristul Johann Kaspar Bluntshchli susține ideea unei confederații, având ca organe de conducere un consiliu federal și un Senat, reglementate de normele dreptului internațional.

Comunitățile europene în perioada interbelică. După primul război mondial, Europa a încetat a mai fi centrul mondial. Speranțele puse în Uniunea Națiunilor au fost decepționate. În 1923, contele austriac Richard Kalergi lansează ideea constituirii unei Europe federale pe baza renunțării la suveranitate de către state – în lucrarea intitulată „Pan-Europe”.

Astfel, a luat naștere o mare mișcare în favoarea constituirii unei Uniuni Europene și care a ținut un prim Congres la Viena în 1926 și unde au participat 2000 de reprezentanți din 24 de state. Cu ocazia aceluși Congres, s-a adoptat un Manifest Pan-European, care prevedea principalele direcții ale unei Confederații europene:

- garantarea egalității, securității și suveranității statelor membre;
- crearea de alianței militare;
- înfăptuirea Uniunii Vamale;
- stabilirea unei monede comune;
- respectarea civilizațiilor fiecărui stat;
- protejarea minorităților naționale;
- colaborarea cu alte state pe plan internațional

Apoi, s-a creat în acea perioadă o altă mișcare intitulată „Uniunea Pan Europeană”. Au existat de asemenea, mai multe inițiative

de creare a altor mișcări: Uniunea Economică și Vamală Europeană; Federația pentru Integrarea Europeană, culminând cu propunerea lui Aristide Briand din 07 septembrie 1929 în cadrul Adunării Generale a Ligii Națiunilor, de creare a unei Uniuni Federale Europene, care a avut un ecou favorabil în rândul statelor.² Oricum, acest proiect rămâne important prin faptul că a promovat idei care au fost reluate ulterior și a avansat anumiți termeni deveniți comuni limbajului ulterior al Comunităților Europene, cum sunt: „Piața Comună”, „Uniunea Vamală”, „Circulația mărfurilor”, „Circulația capitalurilor”, „Circulația persoanelor”

În perioada celui de-al doilea război mondial, în mai multe țări europene, a apărut manifestări ale unor idei de unificare europeană, iar în 1944 s-a desfășurat la Geneva o reuniune a reprezentanților militanților germani antinaziști și care a fost urmată de alte patru astfel de reuniuni finalizându-se cu elaborarea unui proiect de declarație al unei rezistențe europene, momentul respectiv fiind considerat ca primul act politic al federaliștilor europeni și primul apel la coordonarea mișcărilor de rezistență, fiind creat și un Birou Permanent de Coordonare a acțiunilor pentru organizarea unei „Uniuni Federale a Popoarelor Europene”³.

Această Uniune federală urma să aibă un guvern responsabil în fața popoarelor, o armată plasată sub ordinele acestuia și care să excludă orice armată națională și un tribunal suprem. Se prevedea obligația Germaniei și aliaților de a contribui la reconstrucția tuturor țărilor care au fost afectate de război, dezarmarea totală și supunerea acesteia unui control federal european.

Sfârșitul celui de-al doilea război mondial a modificat radical datele economice și politice. Europa a ieșit din acest război slăbită și divizată. În loc să se afirme ea însăși pe plan internațional, era condamnată să depindă de confruntarea dintre cele două superputeri: SUA și URSS. Astfel, Europa s-a împărțit în două blocuri constituite, unul în jurul SUA și celălalt în jurul URSS.

Conștientă de existența unui declin economic, politic și cultural, Europa a dat naștere imediat după sfârșitul războiului, prin atitudinea tot mai clară a țărilor din Europa Occidentală, la un important „curent de opinie în favoarea unei unificări europene”. În noua configurație, ideea unificării europene a fost convertită în acțiuni concrete ale guvernelor. Discursul lui Winston Churchill din 19 decembrie 1946, la Universitatea din Zurich, a introdus o nouă axiomă în demersul unificării europene,

---

² Marcu, V., *Drept Instituțional Comunitar*, Editura Nora, 1994, Pag.15

³ Herzog, Ph., *L'Europe après l'Europe*, Editura L'Harmattan, Paris, 2000

reprezentând un moment istoric, de cotitură: „Noi trebuie să creăm ceva de felul Statelor Unite ale Europei”, declara liderul britanic⁴. În concepția sa, primul pas spre reconstituirea familiei europene trebuie să fie o asociere, un parteneriat Franța - Germania. Ideea a stârnit în Europa Occidentală un ecou care a determinat constituirea în numeroase țări a mișcărilor europene: Uniunea Europeană a Federaliștilor; Mișcarea Socialistă pentru Statele Unite Europene; Uniunea Parlamentară Europeană.

În decembrie 1947, s-a instituit „Comitetul Internațional de Coordonare a Mișcărilor pentru Uniunea Europeană”, care a ținut mai multe congrese, între care trebuie remarcat Congresul de la Haga din mai 1948 și care a inițiat constituirea Consiliului Europei.

Este de observat însă și faptul că între mișcările unioniste create se remarcau însă și unele cu vocație partizană. Este semnificativ în acest sens cazul „Noilor Echipe Internaționale”, care reprezintă democrația creștină și care a constituit o rețea de comunicații și de influență, în care membrii guvernelor și reprezentanți ai partidelor politice democrat-creștine sau alte personalități marcante, au militat pentru crearea unor state socialiste europene.

Având în vedere multitudinea mișcărilor europene în favoarea Uniunii, apărea ca o problemă esențială coordonarea lor, pentru a se realiza această idee. Se aprecia că necesitatea unei federații europene este evidentă, nelipsind decât adoptarea urgentă a unei Carte federale și stabilirea unor organe reprezentative care să împuternicească guvernele în vederea adoptării acestei idei.

În acest context, Congresul de la Montreaux a reprezentat primul congres al federaliștilor europeni, în cursul căruia aceștia au adoptat proiectul Statelor Generale ale Europei.

Pornind de la două inițiative independente – una federalistă și una unionistă, se organizează între 7 și 10 mai 1948 „Congresul de la Haga”. Acest congres a avut la bază o acțiune de coordonare a mișcărilor pentru o Europă unită concretizată în trei comisii: politică, economică și culturală, precum și pe unele comisii naționale ce aveau sarcina de a desemna delegații țărilor ce urmau să colaboreze în vederea inițierii unei astfel de Uniuni, respectiv: parlamentari; organizații ale femeilor; organizații universitare; organizații artistice, economice, etc. De remarcat este faptul că aceste dezbateri au fost marcate de conflicte între tendințele unioniste și cele federale, printre adepții concepțiilor unioniste situându-se Marea Britanie. Aceasta nu a încetat

---

⁴ Popa, D., *Integrarea României în Uniunea Europeană, o opțiune ireversibilă*, Editura Monitorul Oficial, București, 2007

ulterior să fie cea care a provocat și promovat continuu ideea „respectării integrale a suveranității statale”.

De asemenea, federaliștii continentali, uniți prin obiectivele urmărite, se divizau din punctul de vedere al metodelor de punere în aplicare. Unii propuneau constituirea unei Uniuni federale și a unei Uniuni economice ce presupunea un transfer parțial al suveranității naționale. Alții, adepți ai federalismului integral, erau de părere că trebuie constituită o Adunare europeană, dar nu precizau modalitatea de alegere a acesteia.

Ca o concluzie, se poate aprecia faptul că acest demers european și în ciuda divergențelor de opinii exprimate cu această ocazie, Congresul de la Haga a avut un rol important în impulsivitatea ideii de unitate europeană prin definirea unui „Program de acțiune globală”, pentru o Europă Unită și prin faptul că a dat naștere unei „Mișcări Europene”, fiind și la originea creării „Centrului European de Cultură”, a „Colegiului Europei”, a „Consiliului Europei” și contribuind în final la crearea „Comunităților Europene”. De asemenea, ca urmare a Congresului de la Haga, Comitetul Internațional pentru Coordonarea Mișcărilor pentru Uniunea Europeană s-a transformat în „Mișcarea Europeană”, având ca președinți de onoare pe: W. Churchill; De Gasperi; C. Kalergi; H. Spaak; K. Ademaier și R. Schumann.

Această vastă organizație a avut un rol de coordonare și reunire a mișcărilor europene, ea îndeplinind funcția de exercitare a unor presiuni asupra unor guverne și parlamente naționale, ca și asupra unor instituții europene. Beneficiind de o structură instituțională complexă (un Congres și un Consiliu internațional format din reprezentanții Consiliilor naționale), această „Mișcare Europeană” a susținut inițiativa „MONNET – SCHUMANN”, care se află la originea Comunităților Europene⁵.

Alte două serii de factori care au influențat în mod determinant construcția europeană după cel de-al doilea război mondial, au fost:

a) pe de o parte, opoziția dintre Est și Vest, care s-a agravat la sfârșitul anului 1947 a creat sentimentul unei amenințări grave și iminente pentru Europa Occidentală, amenințare căreia ar fi fost incapabilă să-i facă față din punct de vedere economic și militar, astfel încât asistența și protecția Statelor Unite ale Americii devenea pentru Europa Occidentală o necesitate. La 5 ianuarie 1947, generalul Marshall, Secretar de Stat al Statelor Unite, într-un discurs la Universitatea Harvard, expunea ideile directoare ale unui plan de ajutor economic, în favoarea Europei Occidentale.

---

⁵ Monnet, J., *Memoires*, Editura Fayard, Paris, 1976

b) pe de altă parte, deteriorarea rapidă a relațiilor cu URSS, obliga statele Europei Occidentale să se preocupe de propria lor securitate.

În aceste condiții, primele eforturi în direcția organizării construcției europene s-au făcut după metoda clasică în relațiile internaționale și anume prin „Cooperare Europeană”, iar mai târziu s-a continuat ideea unificării și integrării europene.

Cooperarea Europeană se caracterizează prin crearea de organizații bazate pe respectarea suveranității naționale. Statele Europei Occidentale, în primii ani după cel de-al doilea război mondial, utilizând mai întâi tehnica tradițională a cooperării interstatale, a creat organizații internaționale, de trei categorii:

- a) având vocație, în principal economică;
- b) cu vocație militară;
- c) cu vocație politică.

Cooperarea europeană a fost mai întâi o continuare a anumitor alianțe militare din timpul războiului. A fost astfel creată *Uniunea Occidentală*, prin Tratatul de la Bruxelles din 17 martie 1948, încheiat pe de o parte între Franța și Marea Britanie, iar pe de altă parte între statele constituind Beneluxul și anume: Belgia, Olanda, Luxemburg. În realitate însă, această organizație nu putea să răspundă pe deplin dimensiunilor problemei deoarece, din punct de vedere militar, numai Statele Unite ale Americii erau în măsură să asigure unor astfel de angajamente valoarea unei garanții efective. Din punct de vedere politic, această Europă cu 5 membri era insuficientă atât ca extindere cât și în instrumentele sale care se limitau la o concentrare interguvernamentală.

A intervenit astfel crearea *Organizației Atlanticului de Nord* (NATO) în baza Tratatului de la Washington din 4 martie 1949, având ca membri fondatori 12 state inclusiv SUA, ca organizație politico-militară a alianței atlantice.

La 16 aprilie 1948, cele 6 țări europene care au răspuns propunerii lansată de generalul Marshall privind ajutorul american pentru reconstruirea Europei, au semnat la Paris, *Tratatul instituind Organizația Europeană de Cooperare Economică (OECE)*. Creată pentru gestionarea în comun a ajutorului oferit de SUA, OECE a avut meritul de a fi instrumentul unei cooperări interguvernamentale care a permis să se realizeze o liberalizare a schimburilor între membrii săi. Problema unificării politice a Europei care a fost în centrul dezbaterilor Congresului de la Haga din mai 1948, organizat de mișcările europene, a fost la originea creării la 5 mai 1949 a *Consiliului Europei*, organizație interguvernamentală având drept obiectiv apărarea într-un cadru

instituționalizat a valorilor democratice considerate ca fiind amenințate prin divizarea Europei în două blocuri.

La crearea Consiliului Europei au participat zece state: Belgia, Olanda, Luxemburg, Marea Britanie, Franța, Norvegia, Suedia, Danemarca, Italia și Irlanda. Dar orice stat care recunoaște principiul preeminenței dreptului și asigură respectarea drepturilor omului și libertăților fundamentale ale omului – poate fi invitat să devină membru. De remarcat este faptul că, aceste organizații deși acopereau principalele domenii ale cooperării internaționale nu dădeau Europei o structură coerentă care să-i permită să exprime în mod eficient.

Ca o primă concluzie privind modul de organizare al Europei în planul instituțional de cooperare după al doilea război mondial, se poate spune că organizațiile europene arătate, deși acopereau principalele domenii ale cooperării internaționale, s-au dovedit în timp a fi insuficiente, neacoperitoare momentului și intențiilor declarate, nefiind în măsură să dea un răspuns satisfăcător chestiunilor pe care situația geopolitică a Europei le pune cu gravitate într-un climat de relații internaționale dominate de „războiul rece”. Se pune deci problema unor garanții mai puternice.

Într-un asemenea context a apărut necesitatea căutării unor metode diferite în plan ocazional, instituțional și funcțional și care să conducă la o Integrare europeană mai puternică. Astfel, pentru cele mai multe state europene, (cu vocație la valorile democrației, cu tradiții și proiecte de dezvoltare economică durabilă, cu intenții de reconstrucție a Europei), s-a conturat ideea adoptării unor structuri de integrare realiste și viabile.

Un mare om politic occidental, generalul Charles de Gaulle, întrevedea o Europă „de la Atlantic la Ural”. „Războiul Rece” care a urmat acestor momente de euforie a trezit la realitate lumea occidentală. Scindarea Europei în două blocuri devenise un fapt real. În mai 1962, același Charles de Gaulle, mult mai realist, vorbea despre „o lume în care totul conduce spre amenințarea unui conflict general...” și (doar) despre o „Europă occidentală unită și care să aibă destulă forță, destule mijloace și destulă coeziune pentru a exista prin ea însăși.”⁶. Europa occidentală alesese calea unității prin integrare economică și politică interstatală.

În ciuda acestor evoluții potrivnice ideii de unitate la nivel european, popoarele captive din Centrul și Estul continentului nostru au demonstrat că au rămas fidele legăturilor lor tradiționale cu țările

---

⁶ Martens, W., *O Europă și cealaltă*, Editura Metropolis, București, 1995

occidentale, ideilor democrației. Sub diferite forme, ele și-au manifestat opoziția față de regimul de dictatură comunistă. Până în 1955, în România a fost organizată rezistența armată în munți, în 1956 a avut loc insurecția de la Budapesta, în 1968 „revoluția de catifea” de la Praga, în 1980 revoluția muncitorilor polonezi de la șantierele navale de la Gdansk. Pe drept cuvânt, reputatul politolog și profesor de origine română Ghiță Ionescu, în cartea sa „Viitorul politic al Europei Orientale”, sublinia cât de mare a fost „rezistența tradițiilor de autonomie” pe care bolșevismul a întâlnit-o în țările satelite.

Prăbușirea comunismului a înlăturat principalul obstacol în calea materializării ideii de unitate europeană. În aprilie 1990 se convoacă reuniunea la vârf de la Dublin a comunității Europene care dă semnal verde inițierii acordurilor de asociere cu țările din Europa Centrală și de Est. Tot la Dublin s-a hotărât și înființarea BERD (Banca Europeană de Construcție și Dezvoltare) menită să acorde asistență financiară țărilor asociate. De asemenea, se decide ca Banca Europeană de Investiții să finanțeze proiecte de modernizare economică în aceste țări. Primele acorduri de asociere sunt semnate cu fosta Cehoslovacie, Polonia și Ungaria apoi cu România (februarie 1994) și Bulgaria (martie, același an). În total, zece țări foste comuniste din Europa devin asociate la Uniunea Europeană. Toate au înaintat ulterior cereri de aderare și au aderat la Uniunea Europeană.

Eforturile Uniunii Europene ar trebui să-și găsească un corespondent în țările candidate la integrare, din Est. O condiție sine qua non este alinierea acestor țări la ceea ce se înțelege prin „acquis communautaire” adică la acel ansamblu de legi, de drepturi deja obținute la nivel comunitar. Este vorba despre un „bun câștigat” concretizat în standardele juridice, politice și sociale, superioare. Țările candidate la integrare trebuie să facă dovada capacității implementării acestui „acquis”, ceea ce nu este deloc ușor.

În fine, mai este și problema Rusiei cu specificul ei de fostă superputere care are aspirația de a redeveni ce a fost. În dezvoltarea cooperării cu o asemenea țară, Uniunea Europeană a preferat soluția „acordului de parteneriat”. Deocamdată nu se poate spune precis ce viitor va avea acest tip de acord. În schimb, este sigur că de la Europa economică și politică până la Europa geografică mai este cale lungă. Dar, atâta timp cât nu va exista o Europă unită în întregul ei, se va menține riscul acumulării tensiunilor în partea răsăriteană, ceea ce va reprezenta o amenințare și la adresa securității Uniunii Europene.

În mod incontestabil, Europa Occidentală a făcut școală în domeniul integrării interstatuale. Din acest punct de vedere, ea oferă întregii lumi un adevărat model – cel al „Comunității Europene”.

Succesul ei, care nu are la bază nici un precedent și nici o altă experiență, se sprijină pe următoarele cauze:

a. Europa de Vest reprezintă un ansamblu omogen de țări cu un mod de viață asemănător și același tip de civilizație. O astfel de stare de lucruri constituie o oportunitate pentru integrarea interstatală.

b. Forța de atracție a ideii de integrare este dată de efectul de antrenare pe care îl generează. O mare piață unică, libera circulație a capitalurilor și a bunurilor, în cadrul ei, fac ca economiile integrate să obțină rezultate superioare sumei performanțelor individuale realizate anterior. Acest efect devine posibil numai atunci când între state nu există decalaje semnificative de dezvoltare. Este tocmai ceea ce caracterizează țările Europei occidentale.

c. Dar integrarea economică interstatală, pentru a avea succes, presupune și asumarea unor responsabilități. Țările candidate la integrare trebuie să posede un anumit potențial economic și politic fără de care îndeplinirea obligațiilor devine imposibilă. Statele Europei occidentale îndeplinesc și această condiție.

d. Integrarea vest-europeană a fost posibilă și datorită existenței unei voințe politice puternice. În acest sens, apropierea franco-germană a avut un rol decisiv. Aici se cuvine amintit rolul deosebit jucat de cele două mari personalități politice care au fost președintele Franței, Charles de Gaulle și primul cancelar al noii Germanii (de vest), Konrad Adenauer. Grație lor, cei doi „eterni dușmani” și-au dat mâna pentru ca împreună să construiască o nouă Europă, în pace.

e. Nu trebuie subestimat însă rolul țărilor mici. Ele n-au aderat cu forța la ideea de uniune europeană. Potențialul lor politic s-a dovedit mare, mai ales atunci când s-a pus în discuție caracterul relațiilor reciproce. „Europa nu poate fi concepută decât în egalitatea dintre state. Ceea ce ar fi periculos și total inacceptabil este ca anumite mari state să-și imagineze că atunci când ajung la un acord între ele, problemele sunt în mod automat rezolvate”, declara, în aprilie 1962, Paul-Henri Spaak, fostul ministru belgian al afacerilor externe. Relațiile dintre Țările participante la procesul de integrare vest-europeană n-au fost idilice. Important este însă că, prin negocieri, s-au găsit întotdeauna soluții reciproc convenabile.

f. Integrarea economică interstatală a Europei occidentale s-a bazat pe un „nucleu dur” format din șase națiuni: trei mari (Franța, Germania, Italia) și trei mici (Belgia, Olanda, Luxemburg Benelux). Ele n-au fost numai primele care s-au înscris pe traiectoria integrării, ci și cele mai consecvente. Uniunea Europeană de astăzi ar fi de neconceput fără aportul acestor țări.

Vorbind despre cauzele integrării vest-europene, în afara celor interne, trebuie amintite și cele internaționale. După încheierea ultimului război mondial, Europa occidentală se afla într-o situație deloc favorabilă. Pe de o parte, începuse „războiul rece”, iar țările occidentale se simțeau amenințate de colosul sovietic. Soluția nu putea fi alta decât solidaritatea țărilor din vestul continentului. Pe de altă parte, era vorba despre impactul economic cu cealaltă superputere – Statele Unite. Transnaționalele americane, deja instalate în Europa, reprezentau cel mai teribil concurent pentru economiile vest-europene, vizibil slăbite de război. Unui concurent atât de redutabil, numai o „uniune europeană” putea să-i facă față.

"Planul Schumann" a constituit un nou început pentru Europa; el era menit să evite o nouă conflagrație, punând ramurile de bază ale industriei de armament sub control internațional prin intermediul unui tratat inviolabil.

Robert Schumann arăta că o comunitate în domeniul cărbunelui și oțelului a Franței și Germaniei, dar și a altor țări vest-europene ce se vor asocia, va asigura baza dezvoltării economiei federaliste europene și va duce la schimbarea soartei acelor domenii care au servit de multă vreme producției de material de război. Solidaritatea producției, care se va atinge în acest fel, va avea drept consecință faptul că orice război între Franța și Germania va fi nu numai de negândit, dar va fi și imposibil din punct de vedere material.

Propunerea Franței a primit imediat un răspuns favorabil din partea R.F.Germania, la care au răspuns apoi și alte patru state: Belgia, Olanda, Luxemburg și Italia. Marea Britanie a refuzat să se alăture viitoarei comunități pe motiv că nu putea accepta o limitare, fie și parțială sub aspectul suveranității.

Despre aceste momente istorice, Maurice Duverger, povestește că întrebându-l odată pe Jean Monnet "cum se poate construi o Europă a cărbunelui și oțelului fără Marea Britanie?", acesta îi răspunde "Nu-i cunoașteți îndeajuns pe englezi, pe care eu îi știu bine. N-au imaginație. Nu-mi vor lua în seamă proiectul atâta timp cât nu va fi nici măcar parțial îndeplinit. Într-o asemenea situație, trebuie neapărat început fără ei. Vor lua trenul, văzând că merge"⁷.

Negocierile care au urmat declarației Schumann s-au deschis la Paris, în 10 iunie 1950, pe baza unui document de lucru stabilit de delegația franceză, iar la 20 iunie 1950 a avut loc la Paris o conferință având drept scop să elaboreze Tratatul instituind Comunitatea

---

⁷ Monnet, J., *Memoires*, Editura Fayard, Paris, 1976

Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO) conform principiilor conținute în Declarația Schumann.

Tratatul a fost semnat de cele șase state din prima linie la 18 aprilie 1951 și a intrat în vigoare la 25 iulie 1952. Conform art. 92 din acest Tratat, el a fost încheiat pe o perioadă de 50 de ani de la data intrării în vigoare. Înalta autoritate a cărei prim președinte a fost Jean Monnet și-a ținut prima sa reuniune la Luxemburg la 10 august 1952. Piața Comună s-a deschis la 10 februarie 1953 pentru cărbune și la 10 mai pentru oțel.

Fundamentul economic al acestui Tratat se află în dispozițiile art.4 în sensul că sunt recunoscute ca incompatibile cu piața comună a cărbunelui și oțelului și că vor fi abolite și interzise:

a) taxele la import și la export ori taxele având efect echivalent și restricțiile cantitative privind circulația produselor;

b) măsurile și practicile discriminatorii între producători, între cumpărători și între consumatori, în special în privința prețurilor și condițiilor de livrare ori a tarifelor și condițiilor de transport, precum și măsurile care împiedică libera alegere de către cumpărător a furnizorului;

c) subsidiile și ajutoarele acordate de către state ori taxele speciale impuse de state sub ce formă ar fi ele; d) practicile restrictive care tind spre împărțirea și exploatarea pieții.

Crearea CECO a reprezentat o desprindere de schemele tradiționale ale cooperării internaționale. Această organizație economică, ce ducea la unirea piețelor naționale într-o piață unică, urmărea și promovarea producției și creșterea profiturilor în comparație cu situația menținerii unor piețe supuse unor reguli și practici restrictive.

Deși era vorba de o piață sectorială (limitată de cărbune și oțel), ea crea un precedent instituțional deosebit de important. Prin acest tratat se creau patru organe ale comunității:

- Înalta Autoritate, organ internațional care era însărcinat să favorizeze interesele preponderent comunitare, fiind desemnată de guvernele celor șase state

- Consiliu Special de Miniștri, organ cu caracter interguvernamental

- Adunarea Comună, care se prevedea că va fi aleasă prin vot universal direct și care va avea sarcina controlului democratic

- Curtea de Justiție, organ jurisdicțional, a cărei sarcină era de a asigura respectarea normelor juridice instituite în cadrul comunității

În concluzie, prin crearea CECO integrarea europeană apărea în acest fel cu trăsături complet diferite față de cooperarea europeană anterioară, întrucât această comunitate reunea statele care au acceptat